

UDC 821.581(4/9).091:323.15(=581)

CONTROVERSIAL ISSUES IN OVERSEAS CHINESE LITERATURE STUDIES

T. Vechorynska

Ph.D. in Comparative Literature, Associate Professor
Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv
14, Taras Shevchenko blvd, Kyiv, 01601, Ukraine
t.vechorynska@gmail.com

Overseas Chinese literature is a relatively new branch of science, therefore the development of approaches to the study and analysis of Overseas Chinese writings is considered timely and relevant. The article focuses on the study of current-day discussions about the status of Overseas Chinese literature in the world, about its involvement in the discourses of “national” literature, as well as about its literary and aesthetic originality. The article studies the prerequisites and justifications for the controversial definitions and conceptual structures of Overseas Chinese literature, such as Overseas Chinese-language literature, Global Chinese literature, new Chinese literature, specific interliterary community, global Chinese-language literature, world literature in Chinese, world literature by Chinese, Sinophone literature. Particular attention is paid to its historical, linguistic, cultural, and aesthetic aspects. The article determines the particular features of Overseas Chinese literature, which are manifested mainly in its global presence in different parts of the world, and in its marginal and cross-cultural nature, as it localizes in-between other cultures. All this constitutes grounds for special poetics employed in the Overseas Chinese writings. Taking into account that Overseas Chinese literature of different regions and countries possesses its own unique features and history of development but is characterized by a common linguistic and cultural source, the article proposes scientific approaches to the study of its poetics. The application of the theories and methods of comparative literary criticism, and imagological methodology, allow to reveal the multiple dimensions of the Overseas Chinese literature, which is localized in various other cultures, possess a hundred “selves” and contains impulses for comparative study and transnational interpretation. It is argued that the discourse of identity remains an important reference point in the study of literary and cultural phenomena of the present-day world, and in particular in the problematic field of Overseas Chinese literature.

Key words: Overseas Chinese literature, Chinese-language literature, globalism, cross-culture, marginality, national literature.

ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ КИТАЙСЬКОЇ ДІАСПОРИ

T. V. Vechorynska

Література китайської діаспори є літературним явищем, що набуло розквіту після впровадження політики реформ і відкритості у Китаї, отримало світову представленість і тісно пов’язане із взаємодією з іноземними літературами й культурами.

© 2021 T. Vechorynska; Published by the A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine and the Ukrainian Association of Sinologists on behalf of *The Chinese Studies*. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Наукова сфера літератури китайської діаспори перебуває на етапі становлення, тому розроблення підходів до вивчення й аналізу творчості письменників китайського походження видається вчасним і актуальним. У центрі цієї статті – вивчення дискусій, що тривають і сьогодні, про статус літератури китайської діаспори у світі, про її до-точність до дискурсів «національної» літератури, а також про художньо-естетичну своєрідність цього літературного явища. Розглянуто джерела й підґрунтя дискусійних визначень і поняттєвих структур літератури китайської діаспори, як-то: закордонна китайськомовна література, всесвітня китайська література, нові китайські літератури, специфічна міжлітературна спільнота, всесвітня китайськомовна література, всесвітня література, що створюється китайцями, синофонна література. Особливу увагу приділено її історичним, мовним, культурним та естетичним аспектам. Визначено особливості літератури китайської діаспори, які виявляються, головним чином, у її глобальності – представленості у різних куточках світу, маргіальності – знаходженні поза межами первинної, китайської, культури й одночасно в умовах набутої, чужої, культури, та крос-культурності – перебуванні в оточенні інших різноманітних культур, що зумовлює діалог культур у творчості письменників китайської діаспори. Зважаючи на те, що література китайської діаспори різних регіонів та країн має свою, відмінну від інших, історію розвитку та унікальні риси, проте характеризується спільними мовними та культурними джерелами, запропоновано наукові підходи до дослідження поетикальних особливостей цього літературного феномена. Актуальним видається дослідження літератури китайської діаспори, локалізованої в різних інших культурах, такої, що налічує сотні «я» і містить імпульси для порівняльного вивчення та транснаціонального інтерпретування, із використанням теорій і методів порівняльного літературознавства, а також імагології, що вивчає літературні образи інших народів і їх сприйняття у певній культурі. Показано, що дискурс ідентичності залишається важливим орієнтиром у дослідженні літературних і культурних явищ сучасності та, зокрема, проблемного поля літератури китайської діаспори.

Ключові слова: література китайської діаспори, китайськомовна література, глобальність, крос-культурність, маргіальність, національна література.

Література китайської діаспори, або закордонна китайськомовна література (海外华文文学 *haiwai huawen wenxue*), – це література, що створюється китайською мовою в інших країнах та регіонах поза межами Китайської Народної Республіки. Це особливе всесвітнє літературне явище, нова форма китайської літератури, а також свого роду «гібридна» література. Ця нова літературна форма відрізняється не тільки від китайської літератури, але й від літературного мейнстріму будь-яких інших східних чи західних країн, адже в її основі – глобальність і крос-культурність за спільної форми вираження через китайську мову. Література китайської діаспори, безумовно, є укоріненою у китайській культурі, проте перебування її представників у різних інших культурах світу, їх унікальний життєвий досвід та перетин різних культур як тла їх творчості зумовлюють своєрідну літературну естетику, відмінну не тільки від китайської, але й будь-якої іншої «національної» літератури.

Література китайської діаспори – це історичне явище, існування якого на-тепер налічує понад сто років, що нерозривно пов'язане з історією китайської еміграції. Попри те, що китайці почали емігрувати за океан ще у VII столітті, китайський уряд ніколи не заохочував цього, навпаки, за династій Мін та Цін протягом тривалого часу підтримувалася політика нехтування своїми громадянами, хто у прагненні власної наживи залишив батьківщину. Тому декілька століть історії *хуацяо* – китайці, що живуть за кордоном (华侨 *huaqiao*), не визнані ні на батьківщині, ні на чужині, не залишили по собі жодних слідів і тим

більше літературних пам'яток. У ХІХ столітті із посиленням зв'язків Китаю із Заходом китайський уряд змінив своє ставлення до китайців за кордоном на більш відповідальне: у 1893 р. Цінський уряд офіційно скасував морську заборону, а у 1909 р. оприлюднив закон про громадянство Китаю на основі кровних зв'язків. Врешті, взаємини із *хуацяо* стали одним із напрямів зовнішньої політики Китаю. З початку ХХ століття і до кінця Другої світової війни китайці за кордоном підтримували дуже тісні стосунки з материковою частиною Китаю. Ентузіазм, підтримка і патріотизм китайської діаспори, особливо представників інтелігенції й інтелектуалів, за часів Сінхайської революції 1911–1912 рр. і Війни супротиву японським загарбникам 1937–1945 рр. не лишилися непоміченими на материк. Дуже природним було називання представників діаспори «китайцями», або *хуацяо*, в основі яких – безумовна належність до синів Китаю. Проте ситуація дещо змінилася після Другої світової війни. Необхідність набуття громадянства і лояльності до країни проживання і водночас відданість своїй батьківщині в мінливому політичному та дипломатичному просторі виявилися досить складним завданням. Багато з емігрантів перших хвиль завершили перехід від *хуацяо* до натуралізованих громадян тієї чи іншої країни, не говорячи вже про їхніх нащадків, що відчували свій зв'язок із китайською культурою лише опосередковано.

Звідси випливає одна із базових категорій теоретичного обговорення літератури китайської діаспори – так звана «китайська свідомість» (中国意识 *zhongguo yishi*), що свідчить про певний рівень спорідненості з Китаєм, коли емігрант безвідносно до власної ідентифікації, перебуваючи на чужині, прагне творити й вимовляти свої цінності та ідеали саме китайською мовою. Тому, як зауважує Л. Люн, під час обговорення літератури китайської діаспори (海外华人文学 *haiwai huaren wenxue*) слід розрізняти китайськомовну літературу (海外华文文学 *haiwai huawen wenxue*) і літературні твори, написані іншими мовами (海外非华文文学 *haiwai fei huawen wenxue*). Попри те, що обидва види літератури створюються авторами китайського походження за кордоном, вони отримують абсолютно різну оцінку наукових кіл материкового Китаю [Leung 2006, 118]. Порівняно з досить активним обговоренням китайськомовної літературної світової спадщини (див., наприклад, 赖伯疆 1993; 潘亚敦 1996; 公仲 2000; 饶稜子 2004; Tsu & Wang 2010) китайське наукове товариство виключає з дискурсу літературні твори, написані іншими мовами, і розглядає їх переважно у контексті відповідних національних літератур. Як зауважують Жао Пенцзи та Ян Куанхань, подібно до того, як ідентичність китайців у діаспорі змінилася з *хуацяо* на «етнічних китайців – громадян іноземних держав» (外籍华人 *waiji huaren*), так і закордонна китайська література перетворилася з «притоку китайської літератури» та «емігрантської літератури» на «сино- (...)літературу» (сино-американську, сино-канадську, сино-австралійську літератури тощо). Тобто вона еволюціонувала від маргінального простору «китайської літератури» до літератури меншин певної країни [海外华文文学教程 2009]. Наявна і протилежна думка: відомий літературний критик Чень Ляо виказав міркування щодо того, що у разі перекладу такого доробку китайською мовою його варто розглядати у контексті літератури китайської діаспори [цит. за Zhang 2008, 121]. Довга історія китайської еміграції призвела до того, що багато китайців, а також їхніх нащадків перейняли інші мови як засоби вираження і створюють твори високої художньої якості, опинившись у центрі критичної полеміки на Заході. Деякі з них здобули міжнародне визнання, як

наприклад Гао Сінцзянь, найвідоміший письменник китайського походження за версією Нобелівського комітету 2000 року. Таким чином, виключенню та відчуженню літератури, що написана не китайською мовою, з фокуса досліджень на материковому Китаї у рамках літератури китайської діаспори протистоїть вагомий корпус досліджень на Заході, де література китайської діаспори піддається великим дискусіям у рамках постколоніальних, етнічних, транснаціональних студій.

Література китайської діаспори, таким чином, включає декілька історичних аспектів: по-перше, історію *хуацяо*, по-друге, історію китайськомовної діаспорної літератури, по-третє, історію країни проживання китайської діаспори, та по-четверте, історію Китаю. Звідси неминуче випливають часто повторювані теми й мотиви цієї літератури, як-то: пошук корінь, вигнання, блукання, позазнаходження, самотність, туга, ностальгія і труднощі життя на чужині, що перехрещуються з одвічними питаннями буття людини.

Попри досить давню історію літератури китайської діаспори, у науковому колі китайських дослідників історія дослідження цього явища нараховує всього лише декілька десятиліть. Дослідження та знайомство з літературою китайської діаспори у самому Китаї почалося на рубежі 70–80-х років ХХ століття після впровадження політики реформ і відкритості. У 1979 році у провінції Гуанчжоу часопис «Хуачен» (《花城》 *hua cheng*) опублікував працю Цен Міня під назвою «Короткий огляд китайськомовної літератури Гонконгу, Макао та Південно-Східної Азії» (《港澳与东南亚汉语文学一瞥》 *gangao yu dongnanya hanyu wenxue yipie*), що стала першою статтею, яка звернула увагу науковців материкового Китаю на літературу китайською мовою за межами країни. Того ж року провідний пекінський літературний альманах «Дандай» (《当代》 *dang dai*) надрукував оповідання американського письменника тайванського походження Бай Сяньюна «Вічна Їнь Сюянь» (《永远的尹雪艳》 *yongyuan de yinxueyan*). Подія набула широкого резонансу та отримала позитивні відгуки як від літературних критиків, так і від читачів. Згодом про дедалі більший інтерес китайських науковців до китайськомовної літератури діаспори свідчить проведення численних конференцій та створення спеціалізованих дослідних центрів і інститутів. Такі журнали, як «Література китайською мовою» (《华文文学》 *huawen wenxue*), «Форум всесвітньої літератури китайською мовою» (《世界华文文学论坛》 *shijie huawen wenxue luntan*) та «Китайськомовна література Тайваню, Гонконгу та діаспори» (《台港与海外华文文学》 *tai gang yu haiwai huawen wenxue*), приділяли пильну увагу та публікували критичні огляди творів етнічних китайських письменників, що проживають на закордонних територіях. Закордонна китайськомовна література також включена в навчальні програми викладання китайської літератури на материковому Китаї, такі підручники, як «Курс закордонної китайськомовної літератури» (《海外华文文学教程》 *haiwai huawen wenxue jiaocheng* [海外华文文学教程 2009]), свідчать про висхідну наукову важливість розгляду цієї літератури у силовому полі китайської культури.

На рубежі століть вектор вивчення літературного доробку китайської діаспори змінився. Спочатку фокус досліджень обмежувався літературною спадщиною китайських письменників, що мешкають на Тайвані та в Гонконзі, з цілком зрозумілих мовних, географічних та політичних причин. Однак з часом і значною мірою завдяки поширенню знань щодо китайськомовних творів, що створюються письменниками китайського походження по всьому світу,

а переважно в Північній Америці та Європі, з'явилося визначення «всесвітня китайська література» (世界华文文学 *shijie huawen wenxue*). Про це свідчить і назва конференції, присвяченої китайським письменникам, що живуть за межами материка, – Міжнародна конференція зі всесвітньої китайської літератури (世界华文文学国际研讨会 *shijie huawen wenxue guoji yantaohui*), що регулярно проводиться в Китайській Народній Республіці. Новий підхід до інтерпретації творів письменників китайського походження знаменує намір китайських учених переглянути китайськомовну літературу у світовому масштабі й замість географічного поділу китайськомовної літератури на материкову та нематерикову частини розглядати її як глобальний конструкт [Leung 2006, 118].

Зважаючи на глобальну представленість літератури, нещодавно для її позначення було запропоновано терміни «нові китайські літератури» (新兴华文文学 *xinxing huawen wenxue*) або «всесвітня китайська література» (世界华文文学 *shijie huawen wenxue*). Термін «нові китайські літератури» вочевидь наслідок визначення “New English Literatures” і належить здебільшого до літератур, що створюються китайською мовою на теренах країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, переважно Південно-Східної Азії. Малайсько-китайська, сингапуро-китайська, тайсько-китайська, філіпінсько-китайська і в'єтнамсько-китайська літератури мають оригінальні й давно сформовані традиції, відокремлені від китайської літератури. У самому їх визначенні як «нових» або «тих, що набувають розквіту» – підкреслення незалежного розвитку, а також особливий наголос на відмінну мову – «іноземну китайську» (异言华文 *yiyan huawen*), або “Chinese of difference” [钟怡雯 2009], що збагачується і змінюється через мовні контакти. Зважаючи на неоднорідний і складний характер таких окремих нових китайських літератур (від літератури материкової частини Китаю, Гонконгу, Макао, Тайваню до літератур китайської діаспори), відомий словацький синолог М. Галік запропонував розглядати їх як «специфічну міжлітературну спільноту» (特殊跨文学共同体 *teshu kuawen gongtongti*), що характеризується інтеграційними, диференційованими та взаємодоповнюючими функціями [Gálik 2011, 139], набутими унаслідок перетину кордонів окремої літератури та її контактів з однією або більше іншими літературами світу, що визначається вченим як «міжлітературність» (跨文学性 *kuawenxuexing* або 文学间性 *wenxue jianxing*). Термін «всесвітня китайська література» позначає глобальну представленість китайськомовної літератури, що передбачає її дотичність до дискурсів англomовної, франкомовної, іспаномовної та португаломовної літератур. Саме це тлумачення цього літературного явища стало визначальним у створенні Премії зі всесвітньої китайської літератури Хуа Цзун (花踪世界华文文学奖 *huazong shijie huawen wenxue jiang*), що вперше була проведена малайзійською газетою Сінчжоу жибао (星洲日报 *xinzhoubao*) у грудні 2001 року. Отже, премія присуджується раз на два роки за видатні репрезентативні твори китайською мовою, при цьому номінанти премії можуть мешкати у будь-якому куточку світу і не обов'язково бути етнічними китайцями. Відома сино-американська дослідниця С. Вонг при цьому зауважує, що у разі розгляду літератури китайської діаспори у світовому масштабі вкрай необхідним є перехід від визначення «всесвітня китайськомовна література» (世界华文文学 *shijie huawen wenxue*) до визначення «всесвітня література, що створюється китайцями» (世界华人文学 *shijie huaren wenxue*). Вонг обґрунтовує такий термін загальними теоретичними рамками для вивчення китайської діаспори, чи то китайськомовної, чи тієї, що розмовляє будь-якою іншою мовою країни

перебування: «геноцентризм» (риторика походження), «транслокалізм» (рухомий нативізм) та «раціонаціонізм» (створення нових корінь) [Wong 2010, 50].

Дещо інше потрактування феномена літератури китайської діаспори міститься у не менш поширеній концепції “Sinophone literature” – «синофонної літератури» (华语语系文学 *huayu yuxi wenxue*). Синофон – неологізм, що позначає китайськомовні суспільства за межами материкового Китаю і, на думку Шу-мей Ши, є найбільш влучним визначенням неоднорідної й мінливої категорії «китайської діаспори» [Shih 2010, 29]. Зазвичай об’єднавча категорія «китайська діаспора» позначає окремі спільноти етнічних китайців, що мешкають світом, об’єднані етнічним походженням, культурою, мовою і батьківщиною. Проте за усталеним порядком визначення «китайська» здебільшого належить до культури й мови ханьців (汉语 *hanyu*), путунхуа, стандартизованої державної мови. Таким чином, поза теоретичним обговоренням залишаються інші національності, велике різноманіття мов, діалектів (тополектів) і культур, що зробили не менш вагомий внесок у розвиток Китаю. Синофон натомість позначає осередок будь-якого з варіантів китайської мови й найточніше за інші відбиває сутність представника діаспори, насамперед лінгвістичну, на відміну від належності до певної раси або національності. Як-от носії англійської не обов’язково є британцями або американцями, так і синофони не обов’язково мають бути китайцями. Щоправда, Тун слушно зауважує щодо відмінності літератури китайською від англломовної або франкомовної літератури, оскільки китайська мова є рідною, а не мовою колишнього колонізатора [Tong 2010, 77–93]. Синофон, поза іншим, являє собою окремих, відцентрований від панівного впливу Китаю «місцевий повсякденний досвід та діяльність, і звідси – історичну формацію, яка постійно зазнає змін, аби відповідати місцевим потребам та умовам» [Shih 2010, 39]. Оскільки діаспорна парадигма неодмінно нестабільна, її вивчення містить у собі імпульси до компаративного, транснаціонального тлумачення, а звідси теоретичне обґрунтування концепції синофонної літератури передбачає певне відмежування від літератури «національної» і протистояння концепціям «китайської літератури» і «літератури китайською мовою».

Письменники китайської діаспори розташовані по всьому світу в різних країнах і культурах. Це мобільна спільнота груп або особистостей, розділених часом та простором, кожна з яких має складний та унікальний досвід. Єдине, що їх об’єднує, – це їхня писемна творчість китайською мовою. До ключових авторів літератури китайської діаспори належать: Фан Бейфан, Вей Юнь, У Ань, Мен Ша, Чень Чженсінь, Го Юнсю, Хуан Менвень, До Ла, Шан Ваньюнь, Лі Цзишу, Сунь Айлін, Лян Веньфу, Чень Давей (Малайзія); Нянь Ламей, Си Магун, Мен Лі, Лі Шаою (Таїланд); Хуан Мей, Чжуан Кечан, Фань Мінїн, Юнь Хе, Ши Люїн, Ши Юехань (Філіппіни); Хуан Дунпін, А У, Лін Ванлі (Індонезія); Фу Веньчен (Бруней); Чень Шуньчень, Цзян Пу, Мо Банфу, Тао Цзінсунь, Су Ма Сан-Тунь, Кю Ейкан (Японія); Сю Шисю (Корея); Ге Куньхуа, Цзі Чжен, Бай Сяньюн, Ю Ліхуа, Хуалін Не Енгл, Оян Цзи, Вай-лім Їп, Чоюю Чжен, Ян Му, Вільям Мар, Ван Дінцзюнь, Веньсянь Сю, Цзяньїн Чжа, Ян Гелін, Чжан Лін, Пін Лу (США); Чен Хе (Канада); Сьюзі Чао, Сінгле Ю (Швейцарія); Франсуа Чен, Гао Сінцзянь, Бінмін Сюн, Чжен Баоцзюань, Лу Дамін, Лі Цуйхуа (Франція); Сюн Ши-ї, Хань Суїн, Хун Їн, Їхен Чжао, Го Сяолу (Великобританія), Чень Майпін (Швеція), Гуань Юцянь, Май Шенмей (Німеччина), Лін Мей, До До, Цю Янмін (Нідерланди), Чжан Пін (Бельгія), Кан Нін, Уян Ю,

Чжу Даке, Гу Чен, Лю Гуаньде, Ван Хун, Цен Ся, Ао Лю, Сіань Бі, Ши Гоїн, Су Лін, Ван Шіань, Цянь Бо, Сі Бей, Чжуан Вейцзе, Фан Ланчжоу, Чжао Чуань, Чжан Аоле, Генрі Юхуай Хе, Хуан Вейцюнь, Тянь Ді, Шень Чжимін, Лі Мінянь (Австралія), Юань Вей, Хуан Юйє, Бін Фу, Сі Тун, Цай Тяньмін (Нова Зеландія). Література китайської діаспори різних районів та країн, безумовно, має свою відмінну від інших історію розвитку. Кожна із них має свої унікальні риси, однак завдяки спільним мовним та культурним джерелам вони також поділяють спільні теми, що виходять за рамки історії та державних кордонів.

Так, приміром, досить гучно заявили про себе своєю творчістю письменниці китайського походження, багато з яких здобули світове визнання. Вже у 1987 р. було створено «Асоціацію письменниць китайського походження» (海外华文女作家联谊会 *haiwai huawen nüzuojia lianyihui*), яку у 1993 р. було перейменовано на «Спілку письменниць китайського походження» (海外华文女作家协会 *haiwai huawen nüzuojia xiehui*). Завдяки унікальному життєвому досвіду жінок і тонкому сприйняттю їхні твори певною мірою перетворились на перекази спогадів та описи долі. На відміну від письменниць, що живуть на батьківщині, героїні творів письменниць у діаспорі описують не тільки життя в умовах традиційного андроцентризму (男性中心主义 *nanxing zhongxin zhuyi*), а й у суперечностях і конфліктах гендерних відносин у мультикультурному середовищі. Таким чином, окрім дискурсів «нації» і «культури», притаманних літературі китайської діаспори, у центрі пильної уваги постає проблема «жінок» у сучасному світі.

Особливо актуальним видається дослідження літератури китайської діаспори із використанням теорій і методів порівняльного літературознавства. Перебуваючи в умовах подвійного культурного контексту, твори письменників китайського походження часто виявляють діалог двох культур. На думку упорядників «Курсу закордонної китайськомовної літератури», такий діалог може набувати різних цікавих форм, які загалом можна окреслити таким чином: це – підтримання власних культурних традицій і, відповідно, пограничне маргінальне існування або схилення у бік культури мейнстріму і подолання культурних конфліктів та суперечок через зіткнення кореневої та гостьової культур, і, врешті, це – взаємодоповнення і гармонійне існування в умовах обох культур. Невіддільними від методів порівняльного літературознавства видаються методи імагології, здатні відповісти на питання про те, як китайська діаспора визначає себе як «китайців» для побудови власної ідентичності на протигагу всьому іншому, що вони вважають «не китайським». З точки зору власної національної культури китайські письменники у діаспорі інтерпретують «Інше» в іноземній культурі та створюють художній текстуальний образ, що не має відповідника у реальності, а відтворює лише уявну сутність. Подібна літературна репрезентація розглядається як результат діалогу між двома культурами та двома літературними традиціями або як результат «віддзеркалення» чужої культури у культурі своїй. Літературні твори китайської діаспори неминуче пов'язані із зображенням стосунків між персонажами різних етнічних груп: чорношкірих, білих, тайців, філіппінців, індонезійців, малайців тощо, а також гібридів китайців та інших етнічних груп. Таким чином, письменники, спираючись на власні почуття та розуміння чужих культур, свідомо чи несвідомо зображують відносини між «Я» та «Іншим», «Своїм» та «Чужим». Ця культурна рефлексія використовується як основа для культурного діалогу, що забезпечує новий теоретичний простір для міжкультурних досліджень літератури китайської діаспори.

Дискурс «подвійної ідентичності» вважається чи не найважливішим аспектом дослідження творчості письменників китайської діаспори. Аналіз системи цінностей, мови, родинних зв'язків, стилю життя і духовного світу, що і становлять культурну ідентичність особистості, дозволяють говорити про її сприйняття навколишнього середовища і свого місця в ньому. Ідентичність кожного письменника унікальна, а письменника у діаспорі – неодмінно складна, оскільки сформована цілою низкою світоглядних і ціннісних факторів двох або більше культур. З одного боку, завдяки власному досвіду чи впливу китайської громади та сім'ї китайська культура та цінності глибоко вкорінені у їхній свідомості. Сама китайська мова їхньої творчості є втіленням історії та культури Китаю, адже китайські ієрогліфи містять унікальну суб'єктивну свідомість китайської нації. З іншого боку, іншопольтурне оточення може насаджати свої мову й культурні цінності, створюючи суперечливості, пошуки й сумніви щодо власної належності. Тому висловлення ідентичності є чи не найточнішою саморепрезентацією письменника у діаспорі та відбиттям дійсності, що його оточує.

Представники китайської діаспори в різні часи й умови звертаються до літератури для опису своїх переживань та досвіду. Їхні твори поступово перетворились на один з унікальних пейзажів на полотні всесвітньої літератури епохи глобалізації. Вони поєднують у собі як відгуки китайської культури, так і реалії сучасного життя іноземних країн. У період сучасних транскультурних процесів у світі великого значення набуває саме питання існування і взаємозв'язку різних культур. Завдяки особливому положенню літератури китайської діаспори стають особливо цікавими й наявними нові образи, що народжуються у літературних творах у результаті розташування певних китайських культурних маркерів у іноземному середовищі. Стає можливим спостереження і дослідження того, яким чином деякі основні концепції традиційної китайської культури продовжуються за межами країни і як вони впливають на життя китайців, що мешкають за кордоном. Відповідно, література китайської діаспори пропонує нові матеріали та напрями для порівняльного вивчення китайської та іноземних культур та вивчення культурних зв'язків і зіткнень. Не менш великого значення набуває пояснення естетики й «літературності» цього явища. Назва літератури китайської діаспори передбачає ознайомлення з особливим літературним явищем та певною етнічною групою. Тому з позицій літератури основне питання, порушене цією назвою, полягає у дослідженні того, завдяки яким художнім засобам, оповідним технікам досвід життя позакореневої культури можна перетворити на унікальну літературну парадигму, створивши таким чином своєрідну поетику.

ЛІТЕРАТУРА

Gálik M. On the New Chinese Literature as an Interliterary Community. *Frontiers of Literary Studies in China*. 2011. Vol. 5. No. 2. P. 139–158.

Leung L. Overseas Chinese Literature: A Proposal for Clarification. *Reading Chinese Transnationalisms: Society, Literature, Film* / edited by M.N. Ng, P. Holden. Hong Kong University Press, 2006, P. 117–128.

Shih S. Against diaspora: The Sinophone as Places of Cultural Production. *Global Chinese Literature: Critical Essays* / edited by J. Tsu and D.D. Wang. Brill Press, 2010, P. 29–48, DOI: 10.1163/9789004186910_004.

Tong T.K. (Re)mapping Sinophone Literature. *Global Chinese Literature: Critical Essays* / edited by J. Tsu and D.D. Wang. Brill Press, 2010, P. 77–93. DOI: 10.1163/9789004186910_006.

Tsu J., Wang D.D. Introduction: Global Chinese Literature. *Global Chinese Literature: Critical Essays*. Brill Press, 2010, P. 1–13, DOI: 10.1163/9789004186910_002.

Wong S.C. Global Vision and Locatedness: World Literature in Chinese / by Chinese from a Chinese-Americanist Perspective. *Global Chinese Literature: Critical Essays* / edited by J. Tsu and D.D. Wang. Brill Press, 2010, P. 49–76, DOI: 10.1163/9789004186910_005.

Zhang Z. A Chinese Encounters Chinese American Literature. *Amerasia Journal*. 2008. Vol. 34. No. 2. P. 109–124, DOI: 10.17953/amer.34.2.1167g2h57723473k.

公仲. 世界华文文学概论. 北京: 人民文学出版社, 2000.

海外华文文学教程. 饶芈子, 杨匡汉主编. 暨南大学出版社, 2009.

赖伯疆. 海外华文文学概观. 福州: 海峡文艺出版社, 1993.

潘亚敦. 海外华文文学现状. 北京: 人民文学出版社, 1996.

饶芈子. 世界华文文学的新视野. 北京: 中国社会科学出版社, 2004.

钟怡雯. 定位与焦虑: 马华 / 华马文学的问题研究. *华文文学*. 2009. 第 3 期. 第 75–80 页.

REFERENCES

Gálik M. (2011), “On the New Chinese Literature as an Interliterary Community”, *Frontiers of Literary Studies in China*, Vol. 5, No. 2, pp. 139–158.

Leung L. (2006), “Overseas Chinese Literature: A Proposal for Clarification”, in M.N. Ng, P. Holden (Eds.), *Reading Chinese Transnationalisms: Society, Literature, Film*, Hong Kong University Press, Hong Kong, pp. 117–128.

Shih S. (2010), “Against diaspora: The Sinophone as Places of Cultural Production”, in J. Tsu, D.D. Wang (Eds.), *Global Chinese Literature: Critical Essays*, Leiden, Brill Press, pp. 29–48, DOI: 10.1163/9789004186910_004.

Tong T.K. (2010), “(Re)mapping Sinophone Literature”, in J. Tsu, D.D. Wang (Eds.), *Global Chinese Literature: Critical Essays*, Leiden, Brill Press, pp. 77–93, DOI: 10.1163/9789004186910_006.

Tsu J., Wang D.D. (2010), “Introduction: Global Chinese Literature”, in J. Tsu, D.D. Wang (Eds.), *Global Chinese Literature: Critical Essays*, Leiden, Brill Press, pp. 1–13, DOI: 10.1163/9789004186910_002.

Wong S.C. (2010), “Global Vision and Locatedness: World Literature in Chinese / by Chinese from a Chinese-Americanist Perspective”, in J. Tsu, D.D. Wang (Eds.), *Global Chinese Literature: Critical Essays*, Leiden, Brill Press, pp. 49–76, DOI: 10.1163/9789004186910_005.

Zhang Z. (2008), “A Chinese Encounters Chinese American Literature”, *Amerasia Journal*, Vol. 34, No. 2, pp. 109–124, DOI: 10.17953/amer.34.2.1167g2h57723473k.

Gong Zhong (2000), *Shijie huawen wenxue gailun*. Renmin wenxue chubanshe, Beijing. (In Chinese).

Haiwan huawen wenxue jiaocheng (2009), Rao Pengzi, Yang Kuanghan zhubian. Jinan daxue chubanshe. Jinan. (In Chinese).

Lai Bojiang (1993), *Haiwan huawen wenxue gaiguan*. Haixia wenyi chubanshe, Fuzhou. (In Chinese).

Pan Yadun (1996), *Haiwan huawen wenxue xianzhuang*. Renmin wenxue chubanshe, Beijing. (In Chinese).

Rao Bozi (2004), *Shijie huawen wenxue de xin shiye*. Zhongguo shehui kexue chubanshe, Beijing. (In Chinese).

Zhong Yiwen (2009), Dingwei yu jiaolu: mahua/ huama wenxue de wenti yanjiu. *Huawen wenxue*. Di 3 qi, di 75–80 ye. (In Chinese).

Стаття надійшла до редакції 03.02.2021